

(ร่าง)

รายงานประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน ปี 2547-2549 ด้านความหลากหลายทางเพศ¹

1. สถานการณ์ความเข้าใจเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย

ระบบความเชื่อ ความหมายเกี่ยวกับเรื่องเพศในสังคมไทยโดยทั่วไปเข้าใจว่าเพศที่ตรงตามธรรมชาติ มีเพียง 2 เพศคือ หญิงกับชายที่ต้องเกิดมาคู่กัน ฉะนั้นเมื่อเกิดมาเพศใด จะต้องมีการดำเนินชีวิตทางเพศให้เป็นไปตามบรรทัดฐานทางเพศที่กำหนดไว้เท่านั้น โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ เรื่องคุณค่าของการเป็นหญิงหรือเป็นชายของสังคม เช่น เมื่อมีเพศกำเนิด(sex) เป็น "หญิง" ควรจะรักสวยรักงาม มีความอ่อนหวาน นุ่มนวล รักนวลสงวนตัว เพื่อที่จะเป็นเมียและเป็นแม่ที่ดีในอนาคต เมื่อมีเพศกำเนิดเป็น "ชาย" ต้องมีความเป็นผู้นำ เข้มแข็ง มีเหตุผล เป็นหัวหน้าครอบครัว และต้องมีความรับผิดชอบหน้าที่ เช่น มีหน้าที่ในการเป็นทหารรับใช้ชาติ ฉะนั้นผู้ชายทุกคนก็ต้องเข้ารับการคัดเลือกการเป็นทหาร เป็นต้น

ความเชื่อเรื่องความเป็นหญิงและความเป็นชาย (Gender) ตามความคาดหวังทางสังคม ได้ถูกถ่ายทอดเข้าระบบความคิดของคนทั่วไปผ่านระบบสังคมในสถาบันต่างๆ ที่ตอกย้ำว่า สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องธรรมชาติ นับตั้งแต่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา ระบบกฎหมาย ระบบการแพทย์ สถาบันศาสนา เป็นต้น ทำให้คนในสังคมส่วนใหญ่เชื่อและยอมรับว่า เพศของมนุษย์มีเพียง 2 เพศ คือชายและหญิงเท่านั้น และเชื่อว่า ความสัมพันธ์ทางเพศที่ถูกต้อง ดีงามคือ ความสัมพันธ์ระหว่างคนต่างเพศในระบบครอบครัวเท่านั้น ในขณะที่ปรากฏการณ์ในสังคม มนุษย์แต่ละคนสามารถดำเนินชีวิตตรงความคาดหวังทางสังคมหรือแตกต่างไปจากนั้น รวมถึงการมีวิถีทางเพศ (sexuality) ที่หลากหลายมากกว่าความสัมพันธ์แบบรักต่างเพศเท่านั้น

บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศถูกมองว่า เป็นคนที่ผิดปกติจากคนทั่วไป ขณะที่เรื่องราวของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศปรากฏมากขึ้นในสังคมทั้งในด้านบวกและด้านลบ สิ่งเหล่านี้กลายเป็นสิ่งที่ท้าทายระบบความเชื่อเดิม และส่วนหนึ่งทำให้คนทั่วไปเข้าใจว่าสังคมไทยได้เปิดกว้างสำหรับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ

แม้ว่า ณ ปัจจุบัน กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ได้ทำหน้าที่รับรองทางวิชาการ เมื่อวันที่ 29 มกราคม 2545 โดยอ้างอิงข้อมูลจากองค์การอนามัยโลก (WHO) ว่า คนรักเพศเดียวกันไม่ได้มีความผิดปกติทางเพศแล้วก็ตาม ในการดำเนินงานของเครือข่ายองค์กรสนับสนุน

¹ ข้อมูลจากการเสวนาระดมความคิดเห็นเรื่อง "ปัญหาการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ(Homosexual and transsexual)"จำนวน 5 ครั้ง ณ ห้องประชุมสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ผู้เข้าร่วมประชุมมีมติให้ความหมายว่า บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ บุคคลที่ดำเนินชีวิตแบบหญิงหรือชายไม่สัมพันธ์กับเพศกำเนิด คือ หมายถึง กลุ่มหญิงรัก ชายรักชาย คนข้ามเพศ คนที่รักได้ทั้งสองเพศ และคนที่เกิดมามีอวัยวะเพศสองอย่างพร้อมกัน (ทางการแพทย์เรียก กะเทยแท้) (lesbians, Gay, Transgender , Bisexuals and intersex people)

และปกป้องสิทธิมนุษยชนของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ได้รวบรวมสถานการณ์ปัญหา จากการทำงานร่วมกับหลายๆ องค์กรในด้านสิทธิของคนรักเพศเดียวกันในประเทศไทย พบว่า บุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศยังเผชิญปัญหาถูกเลือกปฏิบัติและถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน ตั้งแต่ในระดับบุคคล ไปจนถึงในระดับเชิงโครงสร้าง

2. สถานการณ์ปัญหาเรื่องการเลือกปฏิบัติและการละเมิดสิทธิมนุษยชนของบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศในสังคมไทย

● การถูกปิดกั้นโอกาสในการศึกษา และเนื้อหาในหลักสูตรการศึกษาที่มีอคติทางเพศ

เงื่อนไขในการได้รับทุนเรียนต่อจากรัฐบาลปิดกั้นโอกาสในการพัฒนาศักยภาพของบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ เช่น กะเทยหลายคนเคยสมัครสอบชิงทุนรัฐบาลไปเรียนต่อประเทศญี่ปุ่น และสามารถสอบผ่านข้อเขียนได้สำเร็จ แต่ไม่ผ่านการสอบสัมภาษณ์ เพราะถูกตั้งคำถามที่สะท้อนการมีอคติทางเพศ ได้แก่ “ทำไมจึงไว้ผมยาว ทำไมจึงแต่งตัวเป็นผู้หญิง” ทำให้ผู้ตอบไม่สามารถตอบได้อย่างตรงไปตรงมา หรือต้องเลี่ยงตอบอย่างอื่น รวมถึงกฎระเบียบตามสถาบันการศึกษาที่ห้ามนักศึกษาแต่งชุดนักศึกษาข้ามเพศ การไม่อนุญาตให้นักศึกษาที่แต่งตัวเป็นผู้หญิงเข้าสอบในวิชาเรียน และการห้ามนักศึกษาที่เป็นบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศเรียนในบางวิชาชีพ เช่น ครู เป็นต้น

บทเรียนหรือตำราเรียนวิชาเพศศึกษาบางส่วนยังคงมีเนื้อหาที่ระบุว่า การเป็นบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศเป็น “ความเบี่ยงเบนทางเพศ” หรือ “ผิดธรรมชาติ” ซึ่งเป็นการลดทอนคุณค่าของความเป็นมนุษย์ของคนกลุ่มนี้ ซึ่งส่งผลถึงความเข้าใจของคนในสังคมวงกว้างที่ยังคงเข้าใจผิดเกี่ยวกับการเป็นคนที่มีความหลากหลายทางเพศ

● โอกาสในการทำงาน และความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

ปัญหาในการสมัครเข้าทำงาน ถูกปิดกั้นทางเลือกในการประกอบอาชีพ

กะเทยเมื่อสมัครงานแล้วมักไม่ถูกเรียกตัว เมื่อส่งใบสมัครและประวัติไปตามบริษัทต่างๆ โอกาสถูกเรียกตัวไปสัมภาษณ์มีน้อยกว่าคนทั่วไป เมื่อได้งานทำก็จะได้ค่าแรงต่ำ ทางออกที่ทำได้คือ การส่งใบสมัครงานไม่ใส่คำนำหน้าชื่อ จนเมื่อมีการเรียกไปสัมภาษณ์ มักจะถูกกระทำให้เป็นตัวตลกในการสัมภาษณ์งาน หลายคนสมัครงานกับบริษัทธุรกิจโดยทั้งในประเทศไทยและบริษัทระหว่างประเทศ เมื่อถูกเรียกตัวไปสัมภาษณ์จนผ่านแล้ว แต่ก็ต้องเจอปัญหาเมื่อมีการตรวจสอบเอกสาร เพราะตรวจสอบพบว่า มีคำนำหน้าชื่อเป็น “นาย” ไม่ใช่นางสาว ทำให้ไม่รับเข้าทำงาน ถือเป็นกีดกันโอกาสในการทำงาน เพียงเพราะมีคำนำหน้าไม่ตรงกับเพศที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้กะเทยบางคน แม้จะมีการศึกษาสูง แต่ก็หางานทำไม่ได้ เพราะคนทั่วไปมองว่า กะเทยทำงานได้

ในบางอาชีพเท่านั้น เช่น ดัชนีคาบาเร่ หรือขายบริการทางเพศ เมื่อสถานการณ์บีบคั้น ทำให้กะเทยบางคนก็ต้องเข้าสู่กระบวนการขายบริการทางเพศในที่สุด

กะเทยเป็นกลุ่มคนทำายๆ ที่บริษัท/นายจ้างจะรับเข้าทำงาน และต้องผ่านการตรวจสอบมากกว่าคนทั่วไป เช่น การที่ต้องเป็นเพียงคนเดียวที่ทำแบบทดสอบทางจิตวิทยา และถูกเรียกตัวให้ไปทำงานช้าที่สุด เพราะกะเทยคือตัวเลือกสุดท้ายที่จะรับเข้าทำงาน ทำให้บางคนต้องแสดงท่าที่เป็นชาย หรือต้องตัดสินใจผ่าตัดเอานมออก และแต่งกายเป็นชายเพื่อให้สอดคล้องกับเอกสารเพื่อไปสมัครงานและเพื่อให้ได้งานทำ การถูกบังคับให้แต่งกายเป็นชายไปทำงาน แม้ว่าจะจะเป็นกะเทยแปลงเพศแล้ว เช่น งานในโรงแรมบางแห่ง ไม่อนุญาตให้แต่งตัวเป็นผู้หญิงหรือแต่งหน้ามาทำงาน ให้ตัดผมสั้นแบบผู้ชายมาทำงาน เป็นต้น

ถูกปิดกั้นโอกาสในการประกอบอาชีพบางอย่าง เช่น อาชีพแอร์โฮสเตส ที่รับเฉพาะคนที่เป็นผู้หญิง ขณะที่กะเทยบางคนมีความสามารถ เคยไปสมัครสอบ และผ่านการสัมภาษณ์แล้ว แต่ไม่สามารถจะทำงานได้ เพราะบัตรประชาชนเป็นนาย ไม่ใช่นางสาว บางคนต้องปลอมเอกสารว่าเป็นหญิงเพื่อให้ได้ทำงาน หรือต้องตัดสินใจไม่ไปตรวจร่างกายเพราะยังไม่ได้แปลงเพศ

ปัญหาในการทำงานและโอกาสก้าวหน้าในการเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง

กรณีแพทย์ที่เป็นกะเทย(Transsexual) ไม่สามารถจะระบุค่านำหน้าชื่อได้ว่า นายแพทย์ หรือว่า แพทย์หญิง ทางออกที่ทำในปัจจุบันคือ มีการเรียกค่านำหน้าชื่อเป็นแพทย์อย่างเดียว คนที่เป็นกะเทยต้องใช้ความพยายามสร้างการยอมรับในความสามารถ สร้างการยอมรับกับลูกน้องในสายบังคับบัญชาและญาติๆ ของคนไข้สูงกว่าแพทย์ทั่วไป และเสี่ยงต่อการถูกรังเกียจหรือต่อต้านจากเพื่อนร่วมงาน

ถูกเลือกปฏิบัติในการเลื่อนตำแหน่งงาน นายจ้างไม่ยอมรับให้เป็นพนักงานประจำ โดยนายจ้างอ้างว่า ตำแหน่งที่ว่างเป็นตำแหน่งของผู้ชาย กะเทยไปทำไม่ได้ ถ้าจะให้ไปทำงานในตำแหน่งผู้หญิง ชื่อก็ยังเป็น“นาย”อยู่หรือถูกบีบหรือลดตำแหน่งหน้าที่การงานจนต้องลาออก และขาดความมั่นใจในการไปสมัครทำงานในที่อื่นๆ

● **กฎหมายที่เลือกปฏิบัติต่อบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ**

กฎหมายครอบครัว และการรับมรดก ไม่รับรองสถานะชีวิตคู่ของคนรักเพศเดียวกันในการจดทะเบียนสมรส และการรับมรดก

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 เรื่องของครอบครัวและการรับมรดก ที่รับรองสถานภาพการสมรสเฉพาะหญิงและชายให้กระทำการจดทะเบียนสมรสกันได้ และมีสิทธิในการรับมรดก ได้รับการคุ้มครองสิทธิประโยชน์จากรัฐ เช่น สิทธิการรับประโยชน์จากประกันสังคม สิทธิ

ในการมีส่วนร่วมในการทำนิติกรรมของคู่ และได้รับการคุ้มครองกรณีแบ่งสินสมรสในกรณีที่มีการหย่ากันตามกฎหมาย ขณะที่คนรักเพศเดียวกันไม่ได้รับการรับรองว่ามีสถานะเป็นคู่ชีวิตในสังคม มีสถานะเป็นเพียงชายโสด หรือหญิงโสดเท่านั้น

การกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อผู้มีความหลากหลายทางเพศจากเจ้าหน้าที่ตำรวจเมืองพัทยา ที่ปฏิบัติหน้าที่อันมิชอบด้วยกฎหมาย

เมืองพัทยาเป็นเขตปกครองพิเศษเทียบเท่าเทศบาลนคร ในเขตอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ถือว่าเป็นเมืองท่องเที่ยวขนาดใหญ่ที่มีชื่อเสียงของประเทศไทย และประกอบไปด้วยนักท่องเที่ยวที่มาจากหลากหลายประเทศ และรวมถึงความหลากหลายของสถานบริการที่กระจายอยู่ในพื้นที่เมืองพัทยาในยามราตรี ซึ่งสถานบริการต่างๆ ส่วนหนึ่งก็เป็นพื้นที่ในการประกอบอาชีพหรือทำมาหากินของผู้มีความหลากหลายทางเพศ ในการทำงานเป็นพนักงานเสิร์ฟ พนักงานแสดงโชว์ต่างๆ ในสถานบริการเช่น ผับ บาร์ คาราโอเกะ หรือร้านอาหารต่างๆ เป็นต้น

สภาพปัญหาที่พบคือ เจ้าหน้าที่เทศกิจ และอาสาสมัครช่วยเหลือนักท่องเที่ยว (ภาคประชาชน) ของสถานีตำรวจภูธรตำบลพัทยา มีการจับกุมบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศด้วยวิธีการใช้กำลัง รุนแรง เช่น ชูต กระชาก เตะ ต่อย ตบตี และยึดบัตรประชาชน โดยตั้งข้อกล่าวหาที่ไม่มีบทบัญญัติความผิดทางกฎหมาย เช่น “ชายแต่งกายเป็นหญิง” “เตร็ดเตร่ยามวิกาล” “ก่อความเดือดร้อนรำคาญแก่นักท่องเที่ยว” “กระทำการที่ไร้ประโยชน์ต่อการท่องเที่ยว” เป็นต้น และนำตัวไปบันทึกประวัติ และเสียค่าปรับที่สถานีตำรวจภูธรตำบลพัทยา การกระทำดังกล่าวเป็นการทำให้กลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ ต้องเสียค่าปรับโดยที่ไม่มีความผิดตามกฎหมาย และไม่เข้าใจว่า มีความผิดอะไร โดยบางคนถูกจับกุม 3-4 ครั้งต่อสัปดาห์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อประกอบอาชีพและรายได้ที่จะต้องเอาไปจุนเจือครอบครัว

คณะอนุกรรมการด้านส่งเสริมโอกาสและความเสมอภาค ในคณะอนุกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จึงได้ลงพื้นที่เมืองพัทยา เพื่อหารือในการแก้ไขปัญหาการปฏิบัติอันเนื่องมาจากอคติที่มีต่อบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ มีข้อสรุปดังนี้

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในลักษณะเครือข่ายการทำงานเพื่อสร้างความเข้าใจและการอยู่ร่วมกัน ระหว่างกลุ่ม/องค์กรที่ทำงานกับบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ ทำกิจกรรมร่วมกับเมืองพัทยาในโอกาสต่างๆ

การส่งเสริมด้านอาชีพ เปิดโอกาสให้บุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศเข้ารับการฝึกอบรมด้านอาชีพโดยไม่ปิดกั้น

การสนับสนุนและประสานความช่วยเหลือด้านองค์ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพ จัดบริการตรวจสุขภาพ การส่งต่อความช่วยเหลือแก่ผู้เดือดร้อนในรูปแบบต่างๆ เช่น การส่งต่อผู้ป่วยเอดส์ เป็นต้น

นโยบายรัฐเรื่อง *gender mainstreaming* ของหน่วยงานภาครัฐยังไม่มองเรื่องบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศสอดแทรกเข้าไป ปัจจุบันองค์ภาครัฐเริ่มมีความตระหนักถึงความจำเป็นที่องค์กรต้องสอดแทรกความเข้าใจเรื่องเพศภาวะ ความสำคัญในการมีมิติความเป็นหญิงชายและการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในการพัฒนา เพื่อให้เกิดการทำงานพัฒนาอย่างตระหนักในเรื่องการมีส่วนร่วมและการเข้าถึงทรัพยากรของคนทุกเพศ แต่ก็ยังไม่มีมิติเรื่องของความหลากหลายทางเพศปรากฏอยู่ในเรื่องการพัฒนา

พระราชบัญญัติเรื่องคำนำหน้าชื่อบุคคล ที่ระบุว่า เป็นชายต้องใช้คำนำหน้าว่า “นาย” ส่วนหญิงต้องใช้คำนำหน้าชื่อว่า “นางสาว” หรือ “นาง” เมื่อแต่งงาน ทำให้บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศที่มีคำนำหน้าชื่อว่า “นาย” “นางสาว” แต่มีลักษณะของเพศภาวะที่ไม่ตรงกับเพศกำเนิด เช่น ทอม กะเทยที่แต่งกายเป็นหญิง หรือแปลงเพศแล้ว เป็นต้น ต้องมีปัญหายุ่งยากในการติดต่อราชการ หรือเมื่อเกิดกรณีบัตรประชาชนหาย ไม่สามารถใช้เพียงสำเนาบัตรประชาชนเดิมในการยืนยันความเป็นตัวตนได้ แต่มีกระบวนการที่ซับซ้อน ยุ่งยากมากขึ้น เช่น การต้องใช้เจ้าหน้าที่ราชการระดับ 7 มาค้ำประกัน ไม่สามารถใช้เอกสารอื่น เช่น ใบขับขี่ตนเองยืนยันได้นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อดำเนินชีวิตด้านอื่นๆ อีก เช่นในเรื่องการสมัครงาน เป็นต้น

ผลการบันทึกการตรวจเลือกทหารกองเกินเข้ารับราชการทหารกองประจำการ สด.43 ระบุว่า เป็นโรคจิต

การที่บัตรประชาชนเป็น “นาย” เมื่อผ่านกระบวนการเกณฑ์ทหารแล้วไม่ผ่าน เอกสาร ผลการบันทึกการตรวจเลือกทหารกองเกินเข้ารับราชการทหารกองประจำการ สด.43 ที่แต่ละคนที่ผ่านการเกณฑ์ทหารจะต้องได้รับ และนำไปใช้ในการติดต่อราชการหรือสมัครงาน มีการระบุสาเหตุของการไม่ผ่านเกณฑ์ทหารของกะเทยว่าเป็น ‘โรคจิต’ ในลักษณะที่ไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน เช่น ผู้วิกลจริต โรคจิตถาวร โรคจิตวิปริตถาวร โรคจิตประเภท 4 จิตผิดปกติอย่างรุนแรงถาวรหรือแม้กระทั่งเขียนว่า ‘กวนอิมอ่อนแอเกินไป’ การระบุดังกล่าว ส่งผลในอนาคตต่อโอกาสในการสมัครงานและได้งานทำของคนที่เป็นกะเทย ทำให้ทางเลือกในการประกอบอาชีพลดลง

ปัญหาการทำหนังสือเดินทางไปต่างประเทศ (พาสปอร์ตและวีซ่า)

การที่เจ้าหน้าที่พยายามบังคับให้กะเทยหรือคนข้ามเพศ(Transgender) ต้องแต่งตัวแบบผู้ชายในกระบวนการในการทำพาสปอร์ต เช่น บังคับใส่สูทผู้ชาย ต้องรวบผม ให้ล้างหน้าที่แต่งไว้ ออก เพื่อถ่ายรูปและใบหน้ามีความสอดคล้องกับคำว่า “นาย” หรือ “Mr.”ตามเอกสาร ทำให้คนที่ เป็นกะเทย หรือคนข้ามเพศ(Transgender) รู้สึกว่า ตนเองถูกลดคุณค่าของ ศักดิ์ศรีของความเป็น มนุษย์ลง เพราะไม่สามารถยืนยันความเป็นตัวตนของตนเองได้

ในการเดินทางหลายๆ ครั้ง เมื่อมีการตรวจพาสปอร์ตที่ต้องถ่ายรูปให้มีลักษณะของผู้ชาย ทำให้ถูกเจ้าหน้าที่เพ่งเล็ง เพราะมีลักษณะไม่ตรงตามเพศในเอกสาร และสงสัยว่า มีการปลอม เอกสาร กะเทยที่ทำพาสปอร์ตในเมืองไทย เมื่อต้องเดินทางไปต่างประเทศมักประสบปัญหาเรื่อง การเช็คพาสปอร์ต เมื่อเข้าหรือออกในประเทศต่างๆ เนื่องจาก เจ้าหน้าที่(Immigration) ของแต่ละ ประเทศมักสงสัยว่า คนๆ นี้เป็นหญิงหรือชายกันแน่ เป็นตัวจริงหรือเปล่า ทำให้ต้องเสียเวลาในการ ตรวจสอบและเสี่ยงต่อการถูกดูหมิ่น เหยียดหยามศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เช่น ถูกเจ้าหน้าที่ใน บางประเทศมองด้วยสายตาแปลกๆ เหมือนตัวประหลาด

เมื่อกระทำความผิดกะเทยต้องถูกขังร่วมกับนักโทษชาย

เมื่อกะเทยกระทำความผิดและต้องรับโทษจำคุก โดยสถานะที่เป็น “นาย” ตามบัตร ประชาชน จะต้องถูกนำไปขังในคุกหรืออยู่ในเรือนจำผู้ชาย ยังไม่มีการจัดสถานที่คุมขังที่แยก กะเทยเป็นกลุ่มเฉพาะ

- **บริการด้านสาธารณสุขไม่มีความละเอียดอ่อนต่อความหลากหลายทางเพศ**

การติดต่อทำประวัติคนไข้กับโรงพยาบาล และปัญหาการแยกผู้ป่วยเมื่อต้องนอน โรงพยาบาล การมีสถานะภายนอกไม่ตรงกับความเป็น “นาย” ตามบัตรประชาชน ทำให้กะเทย หรือคนข้ามเพศ (transsexual) หลายคนที่ผ่านมาการทำศัลยกรรมหน้าอก หรือแปลงเพศแล้ว ยังคง ต้องนอนรวมในห้องผู้ป่วยชาย มีความรู้สึกถึงความไม่เป็นส่วนตัว ไม่ปลอดภัยต่อการถูกจับจ้อง ของเจ้าหน้าที่หรือผู้ป่วยชายคนอื่น ทำให้ไม่สะดวกใจในการเปลี่ยนเสื้อผ้าหรือเข้าห้องน้ำ และ ลำบากใจในการสื่อสารเพื่อขออุปกรณ์บางอย่าง เช่น โถฉี่ให้ตรงกับเพศที่แปลงแล้ว (เป็นหญิง) จากเจ้าหน้าที่ดูแลผู้ป่วยชาย ตลอดจนสร้างความยากลำบากในการตัดสินใจของเจ้าหน้าที่ในการ แยกห้องว่าจะให้ผู้ป่วย “ชาย” ที่มีลักษณะเป็นหญิงนอนห้องผู้ป่วยเพศใด

การขาดความละเอียดอ่อนต่อการให้บริการขั้นพื้นฐานต่อบุคคลที่มีความหลากหลายทาง เพศ กรณีที่มีอาการป่วยด้านสุขภาพทางเพศ การเผชิญกับสายตาและคำถามที่มีลักษณะดูหมิ่น หรือเหยียดหยามของเจ้าหน้าที่ ทำให้บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศไม่กล้าเปิดเผยได้ว่า ตน เป็นคนรักเพศเดียวกันในการเข้ารับการรักษา หรือเลือกที่จะไม่ไปพบแพทย์เมื่อมีความผิดปกติ

เกิดขึ้น นอกเสียจากมีอาการหนักจริงๆ เช่น หญิงรักหญิง มีสถานะเป็นหญิงโสดในสังคม เมื่อมีอาการตกขาวและคันที่อวัยวะเพศ ไม่กล้าไปหาหมอหรือไม่กล้าบอกว่า เป็นหญิงรักหญิง หรือชายรักชายที่จะไปพบแพทย์ต่อเมื่อมีการติดเชื้อทางทวารหนักรุนแรงแล้ว และทำให้เสี่ยงต่อการได้รับการดูหมิ่นเหยียดหยามศักดิ์ศรีมากยิ่งขึ้น

แพทย์ขาดความละเอียดอ่อนในการศึกษาประวัติคนไข้ กรณีคนไข้ที่ผ่าตัดเร่งด้วยเช่น ใต้ตั้งอวัยวะ การที่แพทย์ไม่ได้ให้เวลาอ่านประวัติคนไข้ เมื่อเห็นลักษณะภายนอกแล้ว เข้าใจผิดคิดว่าเป็นคนไข้ผู้หญิง หรือมีการใช้คำถามที่ทำให้คนไข้ที่เป็นกะเทย (Transgender/Transsexual) รู้สึกอึดอัดใจในการตอบ ประจำเดือนมาหรือยัง เพราะถ้ามีประจำเดือนอยู่จะยังผ่าตัดไม่ได้ การใช้มือล้วง คลำอวัยวะเพศของคนเป็น “ทอม” โดยไม่ขออนุญาต ทำให้คนไข้รู้สึกเหมือนกำลังถูกระทำล่วงเกินทางเพศ

การให้บริการในการทำศัลยกรรมหน้าอก ผ่าตัดแปลงเพศเกิดขึ้นอย่างมากมาย โดยไม่มีข้อกำหนดที่เป็นมาตรฐานในการให้บริการชัดเจน ลูกค้าสามารถเข้ารับบริการได้ตามเงื่อนไขที่ตนเองมีอยู่ และปราศจากการคุ้มครองเมื่อเกิดความผิดพลาดในการทำศัลยกรรมทางการแพทย์ ทำให้เมื่อเกิดความเสียหายในการทำศัลยกรรม คนไข้ไม่ได้รับการคุ้มครองหรือได้รับค่าชดเชยต่อความผิดพลาด และต้องเสียเงินในการรักษามากกว่าการผ่าตัดแปลง ทำศัลยกรรมในครั้งแรก

- **ปัญหาในการใช้ชีวิตประจำวัน และการทำธุรกรรมต่าง ๆ**

นอกเหนือจากการที่บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศต้องเผชิญปัญหาเนื่องจากระบบโครงสร้างทางสังคมไม่เอื้อต่อการดำเนินชีวิตและการติดต่อราชการแล้ว ในการใช้ชีวิตประจำวันยังต้องเผชิญปัญหาต่างๆ ที่ซับซ้อนมากกว่าคนทั่วไป

ปัญหาเรื่องการเข้าห้องน้ำ

เนื่องจากระบบสังคมและกฎหมายรองรับเฉพาะคนเพียง 2 เพศคือหญิงกับชาย ทำให้ “ทอม” คือ หญิงที่มีรูปลักษณ์เหมือนชาย และ “กะเทย” ต้องประสบปัญหาว่า ในเรื่องการห้องน้ำสาธารณะ เพราะไม่แน่ใจว่าควรต้องเข้าห้องน้ำชายหรือหญิง และต้องพบกับสายตาเพ่งเล็งเมื่อเข้าไปในห้องน้ำ ทำให้ขาดความมั่นใจเวลาเข้าห้องน้ำ

ปัญหาถูกห้ามเข้าโรงแรมและสถานบันเทิง

เมื่อตรวจเช็คบัตรประชาชนว่าเป็น “นาย” แต่แต่งกายเป็นหญิง สถานบริการบางแห่งจะไม่ต้อนรับและถูกให้ออกจากโรงแรมหรือสถานบันเทิง เช่น โรงแรมในย่านพัทยา Walking Street

ภูเก็ต สถานบันเทิงย่าน อาร์ ซี เอ เป็นต้น ทำให้รู้สึก บุคคลเหล่านี้ รู้สึกว่าตนเองเป็นสิ่งที่ไม่มีคุณค่า ไม่มีความเป็นมนุษย์เท่าเทียมบุคคลทั่วไป

บริษัทประกันชีวิตไม่รับเป็นลูกค้าประกัน

กะเทยมักถูกปฏิเสธในการรับทำประกันชีวิตจากบริษัทประกัน ภายหลังจากที่ได้ทำเรื่อง หรือยื่นหลักฐานเอกสารต่างๆ และทางบริษัทพบว่าเจ้าของบัตรประชาชนที่เป็น “นาย” แต่มีลักษณะภายนอกเป็นผู้หญิง มักไม่ได้รับการอนุมัติผ่าน โดยที่ไม่สามารถชี้แจงเหตุผลให้กับลูกค้าได้อย่างชัดเจนว่าเพราะอะไร จึงสันนิษฐานว่า สาเหตุน่าจะมาจากการที่บัตรประชาชนใช้คำนำหน้าว่าเป็น “นาย” แต่ในรูปถ่ายของบัตรประชาชนลักษณะเป็นผู้หญิง

ไม่มีความน่าเชื่อถือในการทำนิติกรรม/ขอยื่นเรื่องเพื่อขอสินเชื่อกับธนาคาร

การยื่นเรื่องขอสินเชื่อธนาคาร เช่น การยื่นขอกู้เงินซื้อบ้าน ทุกคนสามารถเดินเรื่องเพื่อขอสินเชื่อกับทางธนาคารได้ โดยการส่งข้อมูล ประวัติและเอกสารสำคัญต่างๆ ในระหว่างการติดต่อทางธนาคารจะเช็คประวัติ เมื่อพบว่าหลักฐานเอกสารเป็นชาย “นาย” แต่เจ้าของเรื่องมีน้ำเสียงเป็นผู้หญิงหรือเป็นกะเทย มีความเป็นไปได้สูงที่จะได้รับการเลือกปฏิบัติ ไม่นอนุมัติสินเชื่อ เพราะถูกมองว่า เป็นบุคคลที่ไม่มีความน่าเชื่อถือ

ปัญหาการทำธุรกรรมทางการเงิน

การเปิดบัญชีธนาคาร ทำได้โดยต้องใช้คำนำหน้าชื่อเป็น นาย นาง หรือนางสาวเท่านั้น เมื่อกะเทยหรือสาวประเภทสองเปิดบัญชีธนาคาร ชื่อที่ระบุในสมุดบัญชีธนาคารยังคงใช้คำนำหน้าชื่อเป็นนาย เมื่อต้องการอายัดบัตรเอทีเอ็ม เจ้าของบัญชีสามารถติดต่อไปที่ Call Center เพื่อขออายัดบัตรได้ แต่กรณีที่เป็น “กะเทย” เจ้าหน้าที่ Call Center มักเข้าใจว่า ผู้ที่ติดต่อเข้าไปเป็นผู้หญิง ไม่ตรงตามฐานข้อมูล ชื่อเจ้าของบัญชีธนาคารที่เป็นผู้ชาย ทำให้ ขั้นตอนการอายัดบัตรยุ่งยากมากขึ้น ใช้เวลาในการพิสูจน์ข้อมูลหรือต้องเดินทางไปธนาคารพร้อมหลักฐานและพยานอื่นๆ เพื่อยืนยันว่า เป็นเจ้าของบัตรประชาชนและชื่อเจ้าของบัญชีธนาคารกว่าจะผ่านกระบวนการ เงินในธนาคารก็ถูกถอนออกจากบัญชีจนหมด เป็นต้น

สภาพปัญหาที่บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศต้องเผชิญ ส่งผลทำให้หลายๆ คนขาดความมั่นใจในการเข้ารับบริการด้านต่างๆ ของภาครัฐ ไม่กล้าที่จะไปสมัครงานหรือท้อแท้แม้ว่าจะมีการศึกษาที่ดี หรือได้รับการกระทำจากเจ้าหน้าที่รัฐในลักษณะที่เหยียดหยาม ซึ่งเป็นการลดทอนคุณค่าความเป็นมนุษย์ ทำลายความมั่นใจในศักยภาพของตนเองของบุคคลที่มีความหลากหลายทาง และจำกัดเส้นทางการดำเนินชีวิตให้มีพื้นที่ได้ในบางสังคมเท่านั้น เช่น การทำงาน

ด้านการแสดง ทำงานบริการ หรือความงาม ขณะที่อีกหลายๆ คนมีความสามารถและความชำนาญด้านอื่นๆ แต่ก็ถูกปิดกั้นโอกาสในการพัฒนาตนเอง

3. การดำเนินการเพื่อแก้ปัญหาของภาคประชาชน รัฐ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

3.1 การดำเนินการของภาครัฐและภาคเอกชน

หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่มีส่วนริเริ่มในการผลักดันนโยบายและกฎหมายเพื่อให้คุ้มครองสิทธิมนุษยชนของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ เช่น กระทรวงกลาโหม สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ คณะกรรมการกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และความมั่นคงของมนุษย์ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ โครงการสตรีและเยาวชนศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย และเครือข่ายความหลากหลายทางเพศ 10 องค์กร ได้แก่ กลุ่มเกย์การเมืองไทย กลุ่มสะพาน องค์บางกอกเรนโบว์ กลุ่มบ้านสีม่วง กลุ่มซิสเตอร์ กลุ่มเพื่อนพนักงานบริการ กลุ่มแสงจากใจ กลุ่มสายรุ้งโรงพยาบาลโพธาราม กองทุนสนับสนุนและปกป้องสิทธิของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ โครงการเพื่อนชายเพื่อชายรุ่นใหม่ใส่ใจสุขภาพใช้ชีวิตอย่างรับผิดชอบและปลอดภัย โดยมีการจัดประชุมหารือและสร้างความเข้าใจกับสังคมมาเป็นระยะๆ โดยตลอด

3.2 การดำเนินงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการด้านส่งเสริมโอกาสและความเสมอภาค ประกอบด้วย นักวิชาการ นักกฎหมาย นักวิจัย ผู้เชี่ยวชาญด้านอนามัยเจริญพันธุ์ นักสิทธิมนุษยชน ทำหน้าที่สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมทั้งตรวจสอบกรณีร้องเรียนที่มีการละเมิดสิทธิของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ โดยประสานความร่วมมือและทำงานร่วมกับเครือข่ายความหลากหลายทางเพศ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ทั้งในการตรวจสอบข้อเท็จจริงจากการร้องเรียน การจัดสัมมนาระดมความคิดเห็น เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการป้องกันและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมทั้งสรุปบทเรียนในการแก้ไขปัญหา การจัดทำข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา รวมทั้งการศึกษาวิจัย ที่เน้นประเด็นสิทธิมนุษยชนของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ

4. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

4.1 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ได้เสนอร่างรัฐธรรมนูญภาคประชาชน เพิ่มเติมใน(ร่าง) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ต่อสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ(สสร.) ใน มาตรา 30 เดิมในรัฐธรรมนูญ ปี พ.ศ. 2540 ดังนี้

มาตรา 30 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

ชายและหญิงและเพิ่มคำว่า “บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ” มีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ ความพิการ อายุ สภาพทางกาย ~~หรือสุขภาพ~~สุขภาพทางกาย สุขภาพทางจิต สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจ หรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม

สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ(สสร.) ได้มีการอภิปรายในประเด็นนี้อย่างกว้างขวาง และมีมติรับในหลักการที่จะต้องให้การคุ้มครองแก่บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศเท่าเทียมกับคนทั่วไป โดยขยายความหมายของคำว่า “เพศ” ให้ครอบคลุมความหมายถึง บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศที่ต้องได้รับการคุ้มครองจากรัฐ โดยทำเป็นบันทึกในเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 ซึ่งในขณะนี้อยู่ระหว่างการจัดพิมพ์จากสำนักเลขาธิการรัฐสภา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ที่บังคับใช้ในขณะนี้ มาตรา 30 ระบุว่า

บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา **เพศ** อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม

4.2 เสนอร่างกฎหมายคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนร่วมกับองค์กรเครือข่ายความหลากหลายทางเพศ ได้รวบรวมสภาพปัญหากรเลือกปฏิบัติต่อบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ และได้เสนอต่อคณะกรรมการกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการและความมั่นคงของมนุษย์ สถานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) เพื่อให้พิจารณา ร่างกฎหมายคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ต่อมาคณะกรรมการฯได้ (ร่าง) พระราชบัญญัติค่านำนามบุคคล พ.ศ....โดยมีเนื้อหาดังนี้

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติค่านำนามบุคคล” พ.ศ.

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับนับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 3 หญิง อายุ 15 ปีขึ้นไป ยังไม่ได้สมรส ให้ใช้คำว่า “นางสาว”

มาตรา 4 หญิงที่จดทะเบียนสมรสแล้วจะใช้ค่านำนามว่า “นาง” หรือ “นางสาว” ได้ตามความสมัครใจ

มาตรา 5 หญิงที่จดทะเบียนสมรสแล้วตามมาตรา 4 และเปลี่ยนค่านำนามภายหลังการสมรสเป็น “นาง” และต่อมาได้ทำการจดทะเบียนหย่า ให้ใช้ค่านำนามว่า “นาง” หรือ “นางสาว” ได้ตามความสมัครใจ

มาตรา 6 ชายที่ผ่าตัดแปลงเพศจากเพศชายเป็นเพศหญิง โดยผ่านการรับรองจากแพทย์ ให้ใช้ค่านำนามตาม มาตรา 3

มาตรา 7 ผู้ที่ผ่าตัดแปลงเพศจากเพศหญิงเป็นเพศชาย โดยผ่านการรับรองจากแพทย์และมีอายุ 15 ปี ขึ้นไป ให้ใช้ค่านำนามว่า “นาย” ก็ได้

มาตรา 8 กฎหมาย กฎ ระเบียบใด ที่ขัดแย้งกับพระราชบัญญัตินี้ ให้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 9 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข เป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ โดย ดร.จวี วิจิตวาทกร ได้นำเสนอร่างดังกล่าวในวันที่ 24 ตุลาคม 2550 ที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และมีการอภิปรายอย่างกว้างขวาง ซึ่งสมาชิกฯ ชายส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว โดยอภิปรายให้เหตุผลแตกต่างกัน ดังนี้

เหตุผลด้านเรื่องการจัดกับธรรมเนียมปฏิบัติที่มีในสังคม ทำให้เกรงว่าการออกกฎหมายดังกล่าวจะกระทบต่อกฎหมายอีกหลายฉบับ เช่น กฎหมายเกี่ยวกับทะเบียนบุคคล กระทบกับระเบียบข้อบังคับต่างๆ ในสังคม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ยังมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องอีกหลายๆ ส่วนที่ขัดกับหลักการสิทธิมนุษยชนที่เคารพในความหลากหลายทางเพศของบุคคลในสังคม

ความกังวลใจว่าจะเกิดปัญหาการหลอกลวงในชีวิตคู่ โดยเห็นว่า กฎหมายฉบับนี้อยู่บนหลักการสำคัญ 2 ประการคือ ความเสมอภาคชายและหญิง และการไม่ให้เลือกปฏิบัติกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ซึ่งจะเป็นกฎหมายที่สร้างความเป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ แต่มีความกังวลใจในการปรับรายละเอียดของกฎหมาย โดยเฉพาะกรณีชายแปลงเพศแล้วเปลี่ยนค่านำหน้าเป็นหญิงแล้วไปแต่งงานโดยที่คู่ไม่รู้ว่าเป็นคนแปลงเพศ มีลูกไม่ได้ ทำให้เกิดการฟ้องร้องข้อหาหลอกลวง เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาลักษณะดังกล่าว ควรมีการระบุลักษณะเพศเดิมของบุคคลที่แปลงเพศไว้ด้วย

ความกังวลใจว่าจะก่อให้เกิดการหลีกเลี่ยงการคัดเลือก เกณฑ์ทหารโดยไปผ่าตัดแปลงเพศหรือศัลยกรรมหน้าอก

น.พ.อำพล จินดาวัฒนะ สมาชิก สนช.อธิบายว่า การที่มี พ.ร.บ.กำหนดค่านำหน้านาม เพื่อบอกลักษณะความแตกต่างระหว่างบุคคล เพศ และสถานภาพการสมรส แต่เมื่อ สนช.เสนอร่าง พ.ร.บ.ค่านำหน้านามบุคคล จึงอยากให้พิจารณารอบคอบ โดยมีข้อสังเกต 5 ประการ คือ

1. ค่านำหน้านามเป็นการแยกสถานภาพการสมรส หากหญิงที่สมรสแล้วเลือกใช้ค่านำหน้านามเป็น นางสาว ซึ่งไม่รู้ว่าสมรสแล้ว หากจะสมรสอีกก็จะเป็นปัญหาการสมรสซ้อน

2. ร่าง พ.ร.บ.กำหนดว่าชายที่แปลงเพศเป็นหญิง หรือหญิงที่แปลงเพศเป็นชาย จะใช้ค่านำหน้าชายหรือหญิงก็ได้ โดยผ่านการรับรองจากคณะกรรมการแพทย์ แต่ร่าง พ.ร.บ.นี้ กลับไม่มีรายละเอียดองค์ประกอบของคณะกรรมการดังกล่าว ไม่รู้ว่าเป็นใครมาจากไหน

3. การผ่าตัดแปลงเพศเป็นชายหรือหญิงอาจเกิดปัญหาสมรสโดยสำคัญผิดได้ ซึ่งไม่สามารถแยกแยะชายหรือหญิงได้

4. อาจเกิดปัญหาอาชญากรรม ซึ่งระหว่างคดีอาจมีการเปลี่ยนแปลงค่านำหน้าและอาจก่อให้เกิดความสับสนในการสอบสวนจับกุมได้ และ

5. ร่าง พ.ร.บ.ฉบับนี้อาจมีปัญหาด้านสังคม การสมรส การเกณฑ์ทหาร และอุปสมบท ที่หญิงแปลงเพศเป็นชายแล้วใช้ค่านำหน้าเป็นนายไปอุปสมบท ก่อให้เกิดความสับสน จึงอยากให้พิจารณาให้รอบคอบและรอบด้านก่อน

การเสนอประเด็นห่วงใยดังกล่าว ทางนายบัญญัติ จันทน์เสนะ รมช.มหาดไทย ได้ขอรับร่าง พ.ร.บ.กลับไปพิจารณาก่อนส่งกลับ สนช. ภายใน 30 วันตามข้อบังคับ²

4.3 การติดตามความคืบหน้า กรณีใบ สด. 43

² ที่มา : หนังสือพิมพ์ข่าวสด วันที่ 25 ตุลาคม 2550

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนร่วมกับคณะทำงานเครือข่ายเพื่อการสนับสนุนและปกป้องสิทธิบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงและติดตามความคืบหน้าในการดำเนินการของหน่วยบัญชาการกำลังสำรอง กระทรวงกลาโหม ทราบว่าขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการศึกษาเพื่อแก้ไขกฎระเบียบที่ส่งผลกระทบต่อบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ

ความก้าวหน้าในทางปฏิบัติ การตรวจเลือกทหารกองเกินเข้ารับราชการทหารกองประจำการ ในปี พ.ศ. 2549 หน่วยบัญชาการกำลังสำรอง ได้กำหนดมาตรการแก้ไขปัญหาลักษณะนี้โดยไม่มีระบุถ้อยคำว่าเป็น “โรคจิต” ในเอกสารบันทึกผลการตรวจเลือกทหารกองเกิน (สด.43) ประจำปีพ.ศ. 2549 ด้วยตระหนักว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยใช้ข้อความว่า “ตรวจออกผิดปกติ ลักษณะไม่พึงประสงค์ทางทหาร”แทน

5. ข้อเสนอแนะต่อภาครัฐและภาคประชาชนเพื่อให้สังคมเกิดความเข้าใจเรื่องความหลากหลายทางเพศเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาลักษณะเลือกปฏิบัติและการละเมิดสิทธิมนุษยชน

เพื่อให้บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศสามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ได้อย่างเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไปในสังคม จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการสร้างความเข้าใจถึงเรื่องความหลากหลายทางเพศในสังคม เพื่อให้เกิดการเคารพในความแตกต่างหลากหลายของความเป็นมนุษย์

ประเทศไทยได้ลงนามในกฎบัตรสหประชาชาติ (*Charter of the United Nations*) ซึ่งเป็นสนธิสัญญาระดับพหุภาคีที่ผูกพันประเทศภาคีในการรองรับหลักการเรื่อง สิทธิมนุษยชนและเสรีภาพพื้นฐานของความเป็นมนุษย์

นอกจากนั้นประเทศไทยได้ลงนามเป็นภาคีกับ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (*International Covenant on Civil and Political Rights*) กติกาได้บัญญัติว่า

ข้อ 26

บุคคลทั้งปวงย่อมเสมอภาคกันตามกฎหมาย และมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกันตามกฎหมาย โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใดๆ ในกรณีนี้ กฎหมายจะต้องห้ามการเลือกปฏิบัติใดๆ และต้องประกันการคุ้มครองบุคคลทุกคนอย่างเสมอภาคและเป็นผลจริงจึ่งจากการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุผลใด เช่น เชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือความคิดเห็นอื่นใด เผ่าพันธุ์แห่งชาติหรือสังคม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่น ๆ

มาตราข้างต้นได้วางหลักการไว้แบบปลายเปิด กล่าวคือ ข้อห้ามในการเลือกปฏิบัติมิได้ถูกจำกัดอยู่แต่ในคำของตัวบทเพียงเท่านั้น โดยในประโยคแรกได้วางหลักคุ้มครองการเลือกปฏิบัติทุก

ประการโดยปราศจากเงื่อนไข ส่วนในประโยคที่สองได้กำหนดหลักการตัวอย่างเงื่อนไขที่ไม่สามารถเลือกปฏิบัติได้

ในปี 1994 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (The Human Rights Committee) ได้ ปรับบตามกฎีกาในข้อ 26 ในคดี Toonen v Australia³ ว่า คำว่า “เพศ” ในข้อ 26 นั้น รวมไปถึง ความหลากหลายทางเพศ (sexual orientation) อีกด้วย การแปลความของ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติเช่นนี้ ถึงแม้ว่าจะไม่ได้เป็นที่คาดหมายมาก่อนว่าจะเกิดขึ้น ณ ช่วงเวลานั้น แต่ก็เป็นที่ยอมรับกันมาตลอดว่าเป็นการแปลความด้วยที่ถูกต้อง ซึ่งนั้นก็หมายความว่า การเลือกปฏิบัติใดต่อบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ถือได้ว่าเป็น การเลือกปฏิบัติด้วยเหตุผลทาง “เพศ” ตามข้อ 26 และตั้งแต่คดีนั้นเป็นต้นมา

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนฯ และหน่วยงานอื่นๆภายใต้สหประชาชาติก็ได้คอยสอดส่องดูแล ประเทศภาคีแห่งสหประชาชาติมาตลอดเพื่อไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยพื้นฐานของความหลากหลายทางเพศ นอกจากนี้ในระดับนานาชาติได้มีการกล่าวถึง หลักการว่าด้วยการใช้กฎหมายสิทธิมนุษยชนสากลในแง่มุมเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศ (Principles on Application of international and Gender Identity) ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์การใช้กฎหมายสิทธิมนุษยชนสากลในเรื่องที่เกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศ ที่มีเป้าหมายให้มนุษย์ทุกคนได้รับการเคารพสิทธิที่มีมาโดยกำเนิดอย่างแท้จริง

ข้อ 24, 26 กล่าวถึงสิทธิในการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม และชีวิตครอบครัว กล่าวถึงสิทธิในการมีส่วนร่วมในชีวิตครอบครัว กิจกรรมสาธารณะและวัฒนธรรมของชุมชนโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ โดยเหตุแห่งความหลากหลายทางเพศ

เพื่อให้สังคมเกิดความเข้าใจในบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศภาคประชาชนและรัฐควรมีการดำเนินการในด้านต่างๆ ดังนี้

- รัฐต้องแก้ไขกฎหมายใดๆ ที่เป็นการเลือกปฏิบัติและขัดกับหลักการที่จะทำให้มนุษย์ทุกคนได้รับสิทธิและการคุ้มครองจากรัฐโดยเท่าเทียมกัน กฎหมายที่มีอยู่หากยังไม่มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องหรือให้การคุ้มครองกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ จำเป็นต้องทำให้เกิดการคุ้มครองได้อย่างแท้จริง เช่น การให้การคุ้มครองสิทธิในการมีชีวิตคู่ของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ การปรับปรุงแก้ไข พ.ร.บ. คำนำหน้าชื่อบุคคลที่มีการรับรองสถานะของผู้มีความหลากหลายทางเพศในฐานะบุคคลคนหนึ่ง รวมทั้งมีกระบวนการอื่นๆ เพื่อให้เกิดการแก้ไขเอกสารแสดงตนที่ออกโดยรัฐ เพื่อสะท้อนถึงเพศภาวะตามที่บุคคลนั้นรู้สึกและยอมรับ

³ คดีนี้ องค์การเกย์ในประเทศออสเตรเลียฟ้องรัฐบาลออสเตรเลียให้ยกเลิกกฎหมายที่ลงโทษบุคคลที่มีความสัมพันธ์ทางเพศกับบุคคลเพศเดียวกัน ปัจจุบันรัฐบาลออสเตรเลียได้ยกเลิกกฎหมายดังกล่าวแล้ว

- ต้องมีการปรับปรุงระบบการศึกษาและเสริมสร้างความเข้าใจเรื่องความหลากหลายทางเพศ เพื่อส่งเสริมให้บุคคลเหล่านี้ได้รับสิทธิในฐานะพลเมืองทางสังคม โดยระบบการศึกษาต้องพิจารณาหลักสูตรการเรียนการสอนที่มีอยู่ใหม่ ไม่ให้หลักสูตรการศึกษาไปตอกย้ำความเชื่อค่านิยมว่า คนมีเพียงสองเพศคือชายกับหญิงเท่านั้น ไม่ระบุหรือตอกย้ำว่า บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศเป็นผู้ “เบี่ยงเบนทางเพศ” “ผิดปกติทางเพศ”

- รัฐต้องทำงานร่วมกับภาคประชาชนในส่วนต่างๆ ของสังคม เพื่อสนับสนุนหรือส่งเสริมให้เกิดการศึกษาและการฝึกอบรม แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐในทุกภาคส่วนทั้งด้านกระบวนการทางกฎหมาย การแพทย์ การศึกษา และระบบสาธารณสุข รวมทั้งการทำงานสื่อสารกับสังคมวงกว้าง เพื่อให้ลดอคติต่อบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ เพิ่มความเข้าใจและลดการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ

- รัฐต้องตระหนักถึงความหลากหลายทางเพศของบุคคลในสังคม และนำไปสู่การปรับปรุงระบบบริการของรัฐด้านสาธารณสุข ที่คำนึงถึงความหลากหลายทางเพศของผู้รับบริการทั้งในด้านผู้ให้บริการทุกระดับ และด้านของการจัดระบบบริการ อุปกรณ์เครื่องมือ สถานที่ในการให้บริการที่ครบถ้วนกับความหลากหลายทางเพศของบุคคลในสังคม การเข้าถึงระบบบริการของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในทุกระดับชั้นในด้านการทำศัลยกรรม แปลงเพศ หรือหน้าอก โดยมีกระบวนการที่ชัดเจนเป็นมาตรฐานและได้รับการยอมรับ